

การบูรณาการป่าชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชน และโมเดลเศรษฐกิจ BCG: แนวทางสู่การท่องเที่ยวเชิงอาหารยั่งยืนและการจัดการคาร์บอนเครดิต Integrating Community Forests, Community-Based Tourism, and the BCG Economy: Pathways to Gastrinable Tourism and Carbon Credit Management

ปรีดารี ศิริรัตน์

Preedaree Sirirat

วิทยาลัยการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยนครพนม

College of Tourism and Service Industry, Nakhon Phanom University, Thailand

E-mail: preedaree@gmail.com, preedaree@npu.ac.th

Received October 1, 2025; Revised October 9, 2025; Accepted October 25, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนะแนวทางการใช้ประโยชน์ บทบาทของป่าชุมชนในฐานะกลไกสำคัญต่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารยั่งยืน โดยชี้ให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การท่องเที่ยวโดยชุมชน และการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจผ่านตลาดคาร์บอนเครดิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) ป่าชุมชนไม่เพียงเป็นฐานทรัพยากรทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม แต่ยังเป็นแหล่งข้อมูลพันธุกรรมพืชที่สามารถต่อยอดสู่การประเมินศักยภาพการกักเก็บคาร์บอนและการลดก๊าซเรือนกระจกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเมื่อบูรณาการกับโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ (อพ.สธ.) และเครือข่ายความร่วมมือที่เกี่ยวข้อง ผลการทบทวนกรณีศึกษาและงานวิจัยพบว่า ธุรกิจบริการสามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้หลายแสนตัน ผ่านมาตรการจัดการด้านพลังงาน น้ำ และของเสีย รวมถึงการใช้วัตถุดิบอินทรีย์ท้องถิ่นและการสนับสนุนธุรกิจที่มีระบบจัดการคาร์บอนเข้มข้น กรอบแนวคิดที่นำเสนอ คือการบูรณาการ Plant Conservation, CBT, Carbon Credit, และ BCG Model เพื่อเป็นทั้งเครื่องมือเชิงทฤษฎี และแนวทางเชิงปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารยั่งยืน ข้อเสนอแนะสำคัญ ได้แก่ การสนับสนุนการขึ้นทะเบียนป่าชุมชน การกำหนดมาตรการทางภาษีแก่ธุรกิจที่ใช้วัตถุดิบท้องถิ่น การสร้างเครือข่ายวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือประเมินคาร์บอนฟุตพริ้นต์ ตลอดจนการสื่อสารต่อผู้บริโภคผ่านฉลากอาหารยั่งยืนและกิจกรรมการเรียนรู้เชิงนิเวศ บทความนี้ชี้ให้เห็นว่า การบูรณาการการอนุรักษ์พันธุ์พืช การท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดการคาร์บอน

เป็นส่วนหนึ่งของกลไกสำคัญที่จะช่วยประเทศไทย บรรลุเป้าหมายคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์ ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวโดยชุมชน; ป่าชุมชน; โมเดลเศรษฐกิจ BCG; คาร์บอนเครดิต; การอนุรักษ์พันธุ์พืช; การท่องเที่ยวเชิงอาหารยั่งยืน

Abstract

This article aims to propose guidelines for the utilization role of community forests as a crucial mechanism for biodiversity conservation and the development of Gastrainable tourism. It highlights the interlinkages among natural resource management, community-based tourism (CBT), and economic value creation through the carbon credit market, which aligns with the Bio-Circular-Green Economy framework (BCG). Community forests serve not only as a foundation of economic, cultural, and environmental resources but also as a repository of plant genetic information that can be leveraged to assess carbon sequestration potential and reduce greenhouse gas emissions effectively, particularly when integrated with the Plant Genetic Conservation Project under the Royal Initiative (RSPG) and related collaborative networks. Findings from case studies and research indicate that service businesses can reduce several hundred thousand tons of CO₂e emissions through energy, water, and waste management measures, as well as by using local organic ingredients and supporting businesses with robust carbon management systems. The conceptual framework proposed in this article—the integration of Plant Conservation, CBT, Carbon Credit, and the BCG Model serves as both a theoretical tool and a practical guideline for advancing Gastrainable tourism. Key recommendations include supporting the formal registration of community forests, establishing tax incentives for businesses utilizing local raw materials, creating research networks to develop carbon footprint assessment tools, and enhancing consumer awareness through sustainable food labeling and eco-learning activities. This article argues that integrating plant conservation, community-based tourism, and carbon management is a pivotal mechanism for Thailand to achieve its Net Zero Carbon target while preserving natural resources and local cultural heritage sustainably.

Keywords: community-based tourism; community forests; BCG economy; carbon credits; plant conservation; gastrainable tourism

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระดับโลก ได้ผลักดันให้ภาคการท่องเที่ยวต้องปรับตัวสู่ความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น โมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio–Circular–Green Economy) ได้รับการนำมาใช้เป็นแนวทางพัฒนาในประเทศไทย (National Science and Technology Development Agency (NSTDA), 2021) โดยเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพอย่างรู้คุณค่า การหมุนเวียนทรัพยากรเพื่อลดของเสีย และการพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community–Based Tourism: CBT) ถือเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างการท่องเที่ยววิถีชุมชน การสร้างรายได้ และการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) บทความนี้มีเป้าหมายในการสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างป่าชุมชน การท่องเที่ยว BCG การขายคาร์บอนเครดิต และการอนุรักษ์พันธุ์พืช เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติที่สามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงอาหารในประเทศไทยได้อย่างยั่งยืน

เพื่อตอบสนองต่อความท้าทายดังกล่าว รัฐบาลไทยได้ผลักดันโมเดลเศรษฐกิจ BCG เพื่อขับเคลื่อนการเติบโตที่สมดุล ทั้งนี้ การจัดการทรัพยากรชีวภาพ การหมุนเวียนทรัพยากร การพัฒนาแบบเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์จากผืนป่าและการเกษตรมีผลสนับสนุนความมั่นคงทางอาหารในภาพรวม (NSTDA, n.d.; Jambor & Elias, 2024) อย่างไรก็ตาม การนำนโยบายดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติยังเผชิญความท้าทาย ทั้งความเปราะบางต่อภัยธรรมชาติ ความเหลื่อมล้ำด้านทรัพยากร และความไม่ต่อเนื่องของนโยบายในพื้นที่ชุมชน (World Bank, 2025)

ในระดับชุมชน “ป่าชุมชน” ถือเป็นกลไกสำคัญในการฟื้นฟูระบบนิเวศ ดูดซับคาร์บอน และส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพ อีกทั้งยังสามารถเป็นฐานของเศรษฐกิจชุมชนผ่านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Stephenson & Damerell, 2022) ประกอบกับงานวิจัยที่นำเสนอในการประชุมวิชาการของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) เมื่อปี 2560 โดยองค์การบริหารงานโครงการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและพัฒนาทรัพยากรท้องถิ่น ระบุประเด็นที่สำคัญของความหลากหลายของป่าและพันธุ์พืช ครอบคลุมสาขาพืช สัตว์ แมลง จุลินทรีย์ พันธุศาสตร์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น สะท้อนความก้าวหน้าเชิงแนวคิดและระเบียบวิธีของนักวิจัยไทย รวมถึงต้นทุนของความหลากหลายของป่าในบทบาทของการบูรณาการองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์กับภูมิปัญญาชุมชน เพื่อนำไปใช้ในการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ประเด็นสำคัญที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาป่าชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์ ได้แก่ การใช้ข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพเป็นฐานในการสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเรียนรู้ การอนุรักษ์ทรัพยากรที่ช่วยกักเก็บคาร์บอน และการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวในระดับชุมชน อย่างไรก็ตาม โครงการคาร์บอนเครดิตในพื้นที่ป่าชุมชนถูกวิพากษ์ว่ามีปัญหาเรื่อง “additionality” หรือคาร์บอนเครดิตที่ออกให้กับโครงการลดก๊าซเรือนกระจกที่ดำเนินการไปเพราะได้รับแรงจูงใจทางการเงินจากคาร์บอนเครดิตเท่านั้น และบางครั้งก่อให้เกิดคาร์บอนเครดิต

ที่ไม่มีผลลัพธ์จริง หรือที่เรียกว่า phantom credits (Earth Journalism Network, 2024) ตัวอย่างเช่น กรณีป่าชุมชนบ้านคงตาบ่งที่สร้างรายได้แก่ชุมชน แต่ก็มาพร้อมความกังวลเรื่องการใช้เป็นเครื่องมือทดแทนการปล่อยก๊าซโดยไม่มีการลดจริง ซึ่งอาจนำไปสู่การฟอกเขียว (greenwashing) (Clean Air Task Force, 2025; Chaiya, 2025)

การท่องเที่ยวโดยชุมชนได้รับการยอมรับจากองค์การท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (UNWTO) ว่าเป็นแนวทางที่ช่วยสร้างรายได้ เพิ่มการมีส่วนร่วม และเสริมพลังการจัดการของประชาชนท้องถิ่น (Tuyen et al., 2025) โดยเฉพาะเมื่อเชื่อมโยงกับกรอบ BCG tourism ที่บูรณาการวัฒนธรรม ทรัพยากรชีวภาพ และการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างรับผิดชอบ (Chatkaewnapanon & Lee, 2022; UNDP, 2022; TAT, 2021) กระนั้นการพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังเผชิญความท้าทาย เช่น การขาดมาตรฐานการตรวจสอบและความเสี่ยงที่ชุมชนถูกครอบงำโดยผลประโยชน์ภายนอก (Chaiya, 2025)

ในยุคที่วิกฤตสภาพภูมิอากาศกลายเป็นเรื่องที่ต้องได้รับการจัดการอย่างเร่งด่วน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและอาหารถูกตั้งคำถามเรื่อง “การปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Greenhouse Gas; GHG)” ที่เกี่ยวข้องกับผลิตอาหาร การขนส่งวัตถุดิบ และของเสีย หลังการแพร่ระบาดของ COVID-19 นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มค้นหาประสบการณ์ที่ “แท้จริง” (authentic) ควบคู่ไปกับความใส่ใจเรื่องสิ่งแวดล้อม (Booking.com, 2025) ทั้งนี้แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอาหารยั่งยืน (Gastrinable Tourism) คือแนวคิดการท่องเที่ยวที่เน้นการสัมผัสประสบการณ์อาหารท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง พร้อมกับการสนับสนุนความยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ โดยการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นตามฤดูกาล ลดการปล่อยมลพิษ และสนับสนุนเกษตรกรรายย่อย (TAT, 2025) และเป้าหมายการท่องเที่ยวคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์ (net-zero carbon) ถือเป็นทางเลือกที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals, SDGs) และยุทธศาสตร์ BCG ของไทย

แนวคิดนี้ไม่เพียงมุ่งเน้นลดการปล่อยก๊าซ แต่รวมถึงการจัดการวัตถุดิบท้องถิ่น การลดของเสียอาหาร การใช้พลังงานสะอาด และการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก โดยเฉพาะโดยชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของตนเอง การมีหน่วยงาน เช่น Thai CF-Net และ อพ.สช. สามารถเป็นตัวกลางสำคัญในการบูรณาการแนวทางเหล่านี้เข้ากับภาคการท่องเที่ยวได้

จากวิกฤตการณ์หลายด้านที่ซ้อนทับกันระหว่างวิกฤตด้านสภาพอากาศ และการพัฒนาที่ยั่งยืน บทความนี้จึงมีเป้าหมายที่จะนำเสนอกรอบคิดเชิงวิพากษ์ต่อบทบาทของป่าชุมชนในบทบาทของแหล่งทรัพยากรชุมชนเพื่อการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช (Plant Conservation) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) และโมเดล BCG ในการสร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ-สิ่งแวดล้อม-สังคม โดยเน้นการพัฒนาาระบบคาร์บอนเครดิต (Carbon Credit) ที่มีคุณภาพและการอนุรักษ์พันธุ์พืชที่ชุมชนเป็นเจ้าของ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวไทยที่ยั่งยืนและรับผิดชอบต่อสภาพภูมิอากาศในระยะยาว

ศักยภาพของทรัพยากรของประเทศไทยสู่ความยั่งยืนด้วยการบูรณาการป่าชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชน คาร์บอนเครดิต และโมเดลเศรษฐกิจ BCG

ประเทศไทยกำลังเผชิญวิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม และความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างเร่งด่วน เนื่องจากการเติบโตทางเศรษฐกิจที่เน้นใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเข้มข้น ส่งผลให้เกิดปัญหาป่าเสื่อมโทรม ทรัพยากรน้ำเสื่อมคุณภาพ และความหลากหลายทางชีวภาพลดลงอย่างมาก (Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (ONEP), 2024) ปัญหาการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพอย่างรุนแรงมีสัตว์ป่ามากกว่า 470 ชนิดที่กำลังเผชิญกับความเสี่ยงในการสูญพันธุ์ โดยเฉพาะในพื้นที่ชายฝั่งและระบบนิเวศทางทะเล ซึ่งถูกคุกคามจากการประมงผิดกฎหมาย การพัฒนาอุตสาหกรรม และการท่องเที่ยวที่ไม่ยั่งยืน (The United Nations and Global Compact Network Thailand, 2022) จากปัญหาดังกล่าวการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ประเทศไทยสามารถรับมือกับวิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในภาคการท่องเที่ยวซึ่งเป็นภาคส่วนสำคัญต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product; GDP) และการจ้างงานของประเทศไทยยังเผชิญกับปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในพื้นที่คุ้มครองธรรมชาติที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่นเกินความสามารถรองรับ จนนำไปสู่ปัญหาขยะ มลพิษ และการสูญเสียทรัพยากร (BKK Tribune, 2023; SMU Economics Intelligence Club, 2024) การระบาดของโควิด-19 ในปี 2563–2564 ส่งผลให้ภาคการท่องเที่ยวหยุดชะงัก สัดส่วนการท่องเที่ยวต่อ GDP ลดลงอย่างมากเนื่องจากข้อจำกัดด้านการเดินทางทั้งภายในและระหว่างประเทศ ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรุนแรง (S&P Global, 2023) ในปี 2565–2566 การท่องเที่ยวเริ่มฟื้นตัวอย่างต่อเนื่อง โดยนักท่องเที่ยวต่างชาติเริ่มเดินทางกลับเข้าประเทศอีกครั้ง สัดส่วนการท่องเที่ยวต่อ GDP เพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 2.8 ในปี 2565 และ ร้อยละ 3.5 ในปี 2566 (World Bank, 2025) การฟื้นตัวของภาคการท่องเที่ยวสะท้อนถึงความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยในมิติรายได้และการจ้างงาน แต่ยังคงมีความเสี่ยงต่อปัจจัยภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจโลก และนโยบายการเดินทางของประเทศต้นทาง ดังนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศ ลดการพึ่งพานักท่องเที่ยวต่างชาติ การบูรณาการทรัพยากรในประเทศที่หลากหลายและยั่งยืนจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในระยะยาว

ใน พ.ศ. 2563 กรมป่าไม้รายงานพื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยมีจำนวน 102,353,484.76 ไร่ หรือร้อยละ 31.64 ของพื้นที่ประเทศ (Royal Forest Department, 2020) แผนภาพ 1 แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีพื้นที่ป่าจำนวนมากที่อยู่ภายใต้การจัดการของชุมชนท้องถิ่น ปัจจุบันประเทศไทยจัดตั้งป่าชุมชนไปแล้วกว่า 11,327 แห่ง มีชุมชนที่มีส่วนร่วมดูแลอนุรักษ์ และได้ใช้ประโยชน์กว่า 13,028 หมู่บ้าน รวมพื้นที่กว่า 6.29 ล้านไร่ โดยตั้งเป้าหมายการจัดตั้งป่าชุมชนทั่วประเทศเพิ่มขึ้นให้ได้ 15,000

แห่ง รวมพื้นที่กว่า 10 ล้านไร่ โดยป่าชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Khongswasdi, 2022; Thongcharoen et al., 2024)

แผนภาพ 1 พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทย

ที่มา: Royal Forest Department (2020)

ป่าชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากรเศรษฐกิจฐานรากที่เป็นต้นทุนสำคัญของประเทศ ตามแนวคิดเศรษฐกิจ BCG Model เพื่อแก้ปัญหาความยากจนและเป็นแหล่งดูดซับก๊าซเรือนกระจก โดยภาครัฐมีแนวคิดที่จะใช้ต้นทุนป่าไม้ที่มี เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้ไทยก้าวเข้าสู่ความเป็นกลางทางคาร์บอน ตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ได้ประกาศไว้ สิ่งสำคัญเครือข่ายป่าชุมชนจะเป็นส่วนสำคัญที่สะท้อนให้เห็นการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับป่าอย่างเกื้อกูล การจัดการป่าชุมชนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของรัฐ เอกชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแล ฟื้นฟู ผ่านการวางกติกาการใช้คณะกรรมการเครือข่ายป่าชุมชน ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์ และการพัฒนาทรัพยากรอย่างยั่งยืน (Kalapukdee, 2021; Saengchan et al., 2014) ประกอบกับการนำภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและทุนชุมชนมาใช้ เพื่อให้การจัดการป่าเกิดผลสำเร็จและเกิดผลกระทบเชิงบวกต่อความยั่งยืน (Thangtong & Jittaruttha, 2024) นอกจากนี้การบูรณาการป่าชุมชนกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถช่วยสร้างรายได้และอนุรักษ์วิถีชีวิต (Suwan-on et al., 2023)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดิน การบุกรุกป่า และความไม่แน่นอนด้านสิทธิในการครอบครองยังคงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ขณะเดียวกันสถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทยยังเผชิญความท้าทายจากการพึ่งพาตลาดระยะสั้น ความผันผวนของจำนวนนักท่องเที่ยว และแรงกดดันด้านสิ่งแวดล้อม การบูรณาการแนวคิด BCG และ CBT จึงเป็นโอกาสในการสร้างระบบ

ท่องเที่ยวที่ลดผลกระทบเชิงลบและเพิ่มมูลค่าให้กับชุมชนท้องถิ่น อีกทั้งตลาดคาร์บอนเครดิตและการอนุรักษ์พันธุ์พืชกำลังกลายเป็นกลไกใหม่ที่สามารถเชื่อมเศรษฐกิจชุมชนเข้ากับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ

การใช้ประโยชน์ป่าชุมชนและโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงอาหารยั่งยืน โดยสามารถเป็นแหล่งวัตถุดิบพื้นถิ่น เช่น สมุนไพร ผลไม้ป่า และพืชอาหาร ช่วยสนับสนุนการเก็บรักษาและใช้ประโยชน์ พันธุกรรมพืชพื้นเมืองในการสร้างเมนูอาหารและผลิตภัณฑ์ใหม่ ตลอดจนเป็นฐานข้อมูลพันธุกรรมพืช เพื่อความมั่นคงทางอาหารและสิ่งแวดล้อม (NSTDA, n.d.; Mae Fah Luang Foundation, 2021; Royal Project for Plant Genetic Conservation (RSPG), 2017) นอกจากนี้ ทรัพยากรจากป่าชุมชนสามารถ บูรณาการร่วมกับแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงอาหารยั่งยืน ซึ่งสามารถลดการพึ่งพาการนำเข้าและสร้าง มูลค่าทางเศรษฐกิจแก่ชุมชน (Suwan-on et al., 2023) นอกจากนี้ การบริหารจัดการป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วมมีศักยภาพในการสร้างความยั่งยืน (Boonchai, 2021; Kalapukdee, 2021; Thangtong & Jittaruttha, 2024)

การท่องเที่ยวเชิงอาหาร

การท่องเที่ยวเชิงอาหาร ได้รับความสนใจมากขึ้นหลังสถานการณ์ COVID-19 เนื่องจาก นักท่องเที่ยวมุ่งเน้นความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตในท้องถิ่น โดยแนวทาง “Farm-to-table” หรือการใช้วัตถุดิบจากผู้ผลิตท้องถิ่นเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยกระจายรายได้ การสร้าง ประสบการณ์ (Do, 2025; ITD, 2025; UNWTO, 2024) และการท่องเที่ยวที่มีการบูรณาการแนวคิด BCG ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการขนส่งอาหาร งานวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงอาหารยั่งยืน ที่ผนวกแนวคิด BCG ช่วยลดปริมาณขยะและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร ตลอดจนสนับสนุนการ จัดหาวัตถุดิบพื้นถิ่นที่สะท้อนทั้งวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม (Cao et al., 2023; UNWTO, 2023b) แนวโน้มนี้สอดคล้องกับเป้าหมาย SDGs โดยเฉพาะ SDG 8.9 และ SDG 12.b ที่เกี่ยวข้องกับการสร้าง ระบบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนทั้งเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม (United Nations, 2023; UNWTO, 2023a) ประกอบกับรายงาน *Decarbonizing Hotel Food Systems* แสดงผลการสำรวจการดำเนินการของ โรงแรมกว่า 55,000 แห่ง ทั่วโลก โดยมีการนำเสนอแนวทางปฏิบัติที่ยั่งยืน เช่น การใช้เทคโนโลยี ติดตามการสูญเสียอาหาร (food waste tracking) และการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการจัดการระบบ อาหาร เพื่อส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบในอุตสาหกรรมโรงแรมเกิดการสร้างระบบอาหาร ที่ยั่งยืนในโรงแรม โดยชี้ให้เห็นว่ากระบวนการได้มาซึ่งอาหารในธุรกิจโรงแรม คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 30 ของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสู่ชั้นบรรยากาศโลก ดังนั้น การปรับเมนูสู่พืชผัก โปรตีนทางเลือก และ

วัตถุประสงค์ที่ผ่านการแปรูปน้อยสามารถลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่เดียวกัน การส่งเสริมอาหารพื้นบ้านและสูตรดั้งเดิมช่วยสะท้อนอัตลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น พร้อมสร้างรายได้ให้กับชุมชนผ่านการทำงานร่วมกับเกษตรกรและผู้ผลิตท้องถิ่น (Sustainable Hospitality Alliance, 2024) ดังนั้น การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ทั้งการใช้วัตถุดิบหมุนเวียน การจัดการน้ำและพลังงานในครัว รวมถึงการนำเศษอาหารกลับมาใช้ประโยชน์ในระบบหมุนเวียน การเชื่อมโยงอาหารยั่งยืนกับเป้าหมาย Net Zero และโมเดลเศรษฐกิจ BCG ช่วยลดกระบวนการการปล่อยก๊าซที่เกี่ยวข้องกับอาหาร วัตถุประสงค์และการขนส่งอาหารในธุรกิจการท่องเที่ยว โดยไม่เพียงลดคาร์บอนแต่ยังเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านอาหารและวัฒนธรรมที่สร้างผลลัพธ์ทางสิ่งแวดล้อมและสังคมควบคู่กัน สามารถสรุปเป็นตารางที่ 1 ตัวชี้วัดความยั่งยืนการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ตัวชี้วัดความยั่งยืนการท่องเที่ยวเชิงอาหาร

มิติ	ตัวชี้วัด (Indicator)	วิธีวัด/หน่วย	แหล่งข้อมูล
เศรษฐกิจ/สังคม	รายได้จากการท่องเที่ยวชุมชน (Community Tourism Income)	บาท/ครัวเรือน/ปี	TAT (2021); Wutthikorn et al. (2022)
	สัดส่วนการกระจายรายได้ภายในชุมชน (Benefit-sharing Index)	ร้อยละการกระจายรายได้เทียบกับต้นทุน	Guerrero-Moreno & Oliveira-Junior (2024)
	จำนวนผู้มีส่วนร่วมในการจัดการ CBT	คน/ชุมชน	RECOFTC (2019); Chaiya (2025)
	ปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่กักเก็บ/ลดได้ (Carbon Sequestration)	tCO ₂ e/ปี (ผ่านวิธี T-VER)	TGO (n.d.); Carbon Pulse (2025)
สิ่งแวดล้อม-คาร์บอน	ปริมาณขยะ/นักท่องเที่ยว (Waste per Tourist)	กก./คน/ทริป	Thailand.go.th (2023); UNWTO (2017)
	การใช้พลังงานทดแทนในกิจกรรมท่องเที่ยว	ร้อยละของการใช้พลังงานรวม	NSTDA (n.d.)
	ดัชนีความหลากหลายพันธุ์พืช (Plant Biodiversity Index: Shannon/Simpson)	ค่า H' หรือ 1-D	Saensouk et al. (2025)
ชีวภาพ/พันธุ์พืช	จำนวนชนิดพันธุ์พืชเศรษฐกิจ/สมุนไพรที่ถูกนำมาใช้	ชนิด/พื้นที่	ONEP (2024) /UNDP (2025); Teampanpong et al. (2024)
	การอนุรักษ์พืชหายาก/ถิ่นเดียว (Endemic/Threatened species conserved)	จำนวนชนิด	BGCI (2020); Global Strategy for Plant Conservation
	ระดับการมีส่วนร่วม (Participation Ladder)	8 ระดับตาม Arnstein (Citizen Control-Manipulation)	Chaiya (2025)
ธรรมาภิบาล	ความโปร่งใสในการรายงาน MRV (Monitoring, Reporting, Verification)	ดัชนี 0-5	TGO (n.d.); Carbon Pulse (2025)

จากตารางที่ 1 ตัวชี้วัดความยั่งยืนการท่องเที่ยวเชิงอาหาร แสดงให้เห็นว่ามีมิติความยั่งยืนทั้ง 3 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ควรมีตัวชี้วัดที่สะท้อนให้เห็นครอบคลุมไปถึงตัวชี้วัดเชิงปริมาณ ด้านความหลากหลายพันธุ์พืช (มิติสิ่งแวดล้อม) ที่ใช้ในการปรุงอาหารซึ่งสามารถเชื่อมโยงไปถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น (มิติสังคม) และ ตัวชี้วัดมิติธรรมชาติที่วัดการมีส่วนร่วมที่เข้าร่วมกับมิติสังคม เพื่อให้การบูรณาการการท่องเที่ยวเชิงอาหารสามารถวัดผลการดำเนินกิจกรรมได้จริงตามหลักการวิทยาศาสตร์ โดยตัวชี้วัดทั้งหมดนี้สามารถนำมาปรับใช้เพื่อการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น เมนูอาหาร การจัดซื้อจัดจ้างวัตถุดิบ การใช้พลังงาน การขนส่ง เป็นต้น

การท่องเที่ยวสุทธิเป็นศูนย์ (Net Zero Tourism)

งานวิจัยเพื่อการท่องเที่ยวสุทธิเป็นศูนย์ (Net Zero Tourism) เป็นประเด็นสำคัญที่ได้รับความสนใจจากนักวิจัยและผู้กำหนดนโยบายในไทย ตัวอย่างผลการศึกษาของ Nantavisit et al. (2023) ที่เสนอแนวทางลดคาร์บอนฟุตพริ้นต์ในจังหวัดกระบี่ โดยเน้นการใช้วัตถุดิบอินทรีย์ ลดอาหารแปรรูป และเพิ่มระบบจัดการขยะ ขณะที่โครงการของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เช่น “Amazing Organic Trip” ใช้วัตถุดิบอินทรีย์และเมนูท้องถิ่นเพื่อลดการปล่อยคาร์บอน (TAT Newsroom, 2023) และ “AWC Stay to Sustain” ที่บูรณาการการปลูกต้นไม้ในป่าชุมชนกับการเข้าพักโรงแรมเพื่อชดเชยคาร์บอนและสร้างรายได้แก่ชุมชน (Asset World Corporation, 2023) งานวิจัยในภาคธุรกิจโรงแรมยังยืนยันว่าหากมีการจัดการพลังงาน น้ำ และของเสียอย่างเข้มข้น จะสามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้หลายแสนตันต่อปี (Sustainable Hospitality Alliance, 2024; Climate TRACE, 2025) สะท้อนให้เห็นถึงโอกาสของการผสาน BCG, CBT, คาร์บอนเครดิต และการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช เพื่อบรรลุเป้าหมายการท่องเที่ยวสุทธิเป็นศูนย์ในอนาคต

จากการสืบค้นเอกสารและวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปเป็นตาราง 2 แนวทางเชิงปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงอาหารยั่งยืนเพื่อคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์ ได้ดังนี้

ตารางที่ 2 แนวทางเชิงปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงอาหารยั่งยืนเพื่อคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์

ขั้นตอน	แนวปฏิบัติ
1. การประเมินฐาน (Baseline Assessment)	ประเมินการปล่อยก๊าซจากอาหารทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยว เช่น วัตถุดิบ การขนส่ง การแปรรูปอาหาร การบริการ และของเสียที่เกิดจากอาหาร โดยอาจใช้ Life Cycle Assessment (LCA)
2. การลดการปล่อยก๊าซ (Emission Reduction)	- ใช้วัตถุดิบท้องถิ่น /พืชพื้นเมือง /อาหารที่ปลูกแบบอินทรีย์ - ลดการแปรรูปและการบรรจุภัณฑ์ที่ใช้พลาสติกหรือวัสดุสังเคราะห์ - ใช้พลังงานสะอาดในการปรุงอาหารและดำเนินธุรกิจ - เน้นการเดินทางที่ปล่อยมลพิษต่ำ (walking tours, transport พลังงานทดแทน)

ขั้นตอน	แนวปฏิบัติ
3. การจัดการของเสียอาหาร (Food Waste Management)	ลดของเสียอาหารที่โรงแรม ร้านอาหาร และตลาด โดยใช้แนวทางลด-รีไซเคิล-คอมโพสท์ ร่วมกับการบริจาคอาหารเหลือ พิจารณาจากรายงานว่าอุตสาหกรรมโรงแรมเป็นหนึ่งในต้นทางของขยะอาหารในประเทศไทย
4. การชดเชยคาร์บอน (Carbon Offsetting / Sequestration)	ใช้โครงการปลูกต้นไม้ในป่าชุมชน หรือการจัดการป่าชุมชน (community forests) เพื่อดูดซับ CO ₂ และสร้างเครดิตคาร์บอน เช่น สัญญาป่าชุมชนของ Mae Fah Luang Foundation
5. การออกแบบประสบการณ์ ท่องเที่ยวและเมนูอาหาร	สร้างเมนูท้องถิ่น, ใช้วัตถุดิบพื้นบ้าน, มีเมนูอินทรีย์, ลดเนื้อสัตว์ที่มี carbon footprint สูง, มีการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารรวมทั้งการเข้าครัว ปูองอาหารร่วมกับชุมชน
6. การมีส่วนร่วมของชุมชนและ การศึกษา	ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การผลิตวัตถุดิบจนถึงการให้บริการอาหาร การจัดการของเสีย การตรวจติดตามผล และการสร้างการรับรู้ทั้งในชุมชนและนักท่องเที่ยว
7. การวัดผลและการตรวจสอบ (Monitoring & Evaluation)	ใช้ตัวชี้วัด เช่น กิโลกรัม CO ₂ e ต่อเมนู ต่อทริป /สัดส่วนวัตถุดิบท้องถิ่น /ปริมาณขยะอาหารที่ลดได้ /จำนวนเครดิตคาร์บอนที่ชดเชยได้ /ความพึงพอใจของชุมชนและนักท่องเที่ยว

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาการบูรณาการระหว่างป่าชุมชน การท่องเที่ยวตามแนวคิด BCG การซื้อขายคาร์บอนเครดิต และการอนุรักษ์พันธุ์พืช จะเห็นได้ว่ากลไกเหล่านี้สามารถเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยป่าชุมชนทำหน้าที่สำคัญในการดูดซับคาร์บอนและรักษาความหลากหลายทางชีวภาพในขั้นตอนที่ 4 ขณะเดียวกันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) ภายใต้กรอบเศรษฐกิจ BCG ช่วยเพิ่มคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคมผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ใช้ทรัพยากรอย่างสมดุลตลอดแนวทางเชิงปฏิบัติ ตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 ส่วนตลาดคาร์บอนเครดิตเป็นกลไกใหม่ที่สร้างแรงจูงใจให้ชุมชนดูแลทรัพยากรธรรมชาติไปพร้อมกับการสร้างรายได้เสริม อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่ต้องแก้ไขคือการออกแบบกฎหมายและสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ยังไม่ชัดเจน รวมทั้งข้อจำกัดด้านขีดความสามารถของชุมชนในการรักษามาตรฐานการท่องเที่ยวและระบบตรวจวัดคาร์บอนที่ได้มาตรฐาน (Abreu et al., 2024; El Chami et al., 2023; Sun et al., 2020)

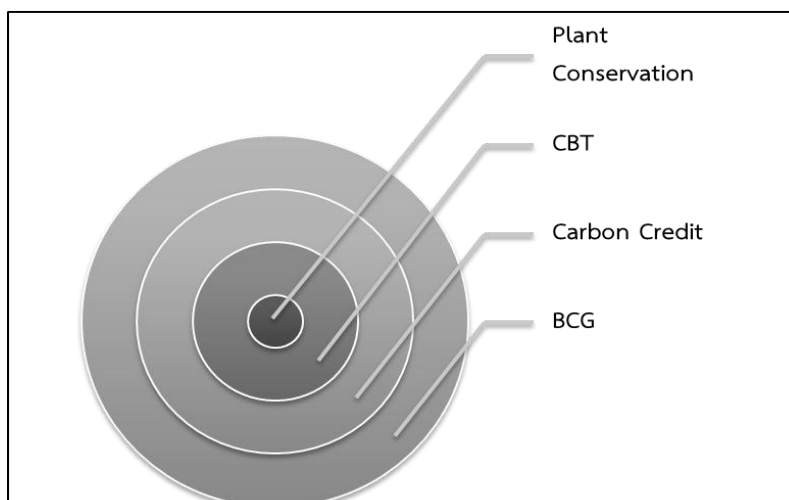
จากความสำคัญของป่าชุมชนซึ่งเป็นฐานสำคัญในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการอย่างสมดุล ทั้งด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ทำให้ป่าชุมชนเป็นพื้นที่ต้นแบบในการเรียนรู้และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ประกอบกับการบูรณาการงานวิจัยและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องตาวัตถุประสงค์ของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (อพ.สธ.) ที่สนับสนุนการเก็บรวบรวมและจัดทำระบบข้อมูลพันธุกรรมพืชและทรัพยากร ให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องเข้าใจคุณค่า และสร้างความร่วมมือในการใช้ประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสามารถเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญของการต่อยอดให้ชุมชนในทุกระดับมีความรู้ความเข้าใจเรื่องคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์ (Net Zero Carbon) สามารถต่อยอดจากข้อมูลพันธุกรรมพืชและป่าชุมชน เพื่อประเมินศักยภาพการกัก

เก็บคาร์บอนและสนับสนุนนโยบายลดก๊าซเรือนกระจก ซึ่งในระยะยาวหากดำเนินการอย่างต่อเนื่องในทุกภาคส่วนแล้วนั้น การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนซึ่งใช้ฐานความรู้เหล่านี้สร้างกิจกรรมเชิงนิเวศและเรียนรู้ เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติ พืชสมุนไพร และภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้เกิดรายได้ควบคู่กับการอนุรักษ์และท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ

ถึงแม้สถานการณ์การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในประเทศไทยจะมีความก้าวหน้าในเชิงนโยบาย โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (TAT) ประกาศนโยบาย “Net Zero Tourism” ที่เน้นการลดคาร์บอนฟุตพริ้นต์ในทุกจังหวัด โดยใช้ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน ชุมชน และสถาบันวิจัย (TAT Newsroom, 2025) ในบริบทนี้ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อพ.สธ. สามารถมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อน โดยทำหน้าที่สนับสนุนการจัดหาวัตถุดิบที่ยั่งยืนจากป่าชุมชน เสริมสร้างความมั่นคงด้านพันธุกรรมพืชพื้นถิ่น ตลอดจนเป็นตัวกลางในการบริหารจัดการเครดิตคาร์บอนผ่านการฟื้นฟูพื้นที่ป่า และที่สำคัญคือการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกแบบประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารที่ยั่งยืน ซึ่งจะเชื่อมโยงทั้งการอนุรักษ์วัฒนธรรม การสร้างรายได้ และการรับมือกับวิกฤตภูมิอากาศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

เพื่อบรรลุเป้าหมายการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่ยั่งยืนที่สนับสนุนคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์ ประเทศไทยควรดำเนินการในสามมิติหลัก ได้แก่ เชิงทฤษฎี เชิงปฏิบัติ และเชิงนโยบาย ในมิติทางทฤษฎีควรพัฒนาโมเดลแนวคิดแบบบูรณาการที่เชื่อมโยง Plant Conservation – CBT – Carbon Credit – BCG (แผนภาพที่ 2)

แผนภาพที่ 2 โมเดลแนวคิดแบบบูรณาการที่เชื่อมโยง Plant Conservation–CBT–Carbon Credit–BCG

โดยหัวใจสำคัญของการปฏิบัติ คือ การเริ่มต้นจากการอนุรักษ์พันธุ์พืชป่าชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนจากกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน การสร้างรายได้ควบคู่กับการอนุรักษ์และท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำสู่เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อใช้เป็นกรอบการศึกษาและงานวิจัยเชิงสหวิทยาการต่อไป ในทางปฏิบัติ ภาครัฐควรสนับสนุนการขึ้นทะเบียนและรับรองสิทธิของป่าชุมชนเพื่อสร้างความมั่นคงด้านทรัพยากร ส่งเสริมมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) และพัฒนากลไกเชื่อมโยงตลาดคาร์บอนเครดิตให้ชุมชนเข้าถึงได้ นอกจากนี้ควรเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่กับความรู้วิทยาศาสตร์สมัยใหม่

ในเชิงนโยบาย ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดมาตรการสนับสนุนที่ชัดเจน เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ธุรกิจที่ใช้วัตถุดิบท้องถิ่นและการจัดการของเสียอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการสร้างเครือข่ายวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยและภาครัฐเพื่อพัฒนาเครื่องมือประเมินรอยเท้าคาร์บอนของอาหารและการท่องเที่ยว รวมทั้งส่งเสริมการรับรู้ของผู้บริโภคเกี่ยวกับอาหารยั่งยืนผ่านฉลากหรือเมนูที่ระบุความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การจัดการฝึกอบรมแก่ผู้ประกอบการ และการกำหนดตัวชี้วัดที่สามารถติดตามผลได้จริง เช่น การลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก รายได้ของชุมชน และสัดส่วนการใช้วัตถุดิบท้องถิ่น ทั้งหมดนี้จะทำให้ประเทศไทยสามารถยกระดับการท่องเที่ยวเชิงอาหารไปสู่ความยั่งยืนและบรรลุเป้าหมายคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

บทสรุป

บทความนี้ชี้ให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคตของประเทศไทยควรสอดคล้องกับโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) โดยเน้นการบูรณาการระหว่างการจัดการป่าชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) การสร้างตลาดคาร์บอนเครดิต และการอนุรักษ์พันธุ์พืช ซึ่งการเชื่อมโยงดังกล่าวไม่เพียงแต่สร้างรายได้ให้กับท้องถิ่น แต่ยังช่วยสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับประเทศและระดับโลก แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอาหารยั่งยืนซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับห่วงโซ่คุณค่าการท่องเที่ยวเพื่อคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์จึงถือเป็นกลไกสำคัญในการรับมือกับวิกฤตสภาพภูมิอากาศ ขณะเดียวกันกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องยังสามารถอนุรักษ์วัฒนธรรม อัตลักษณ์ท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติไปพร้อมกัน

ในบริบทของประเทศไทย จุดแข็งสำคัญคือมีองค์ความรู้และโครงการสนับสนุนอยู่แล้ว เช่น นโยบาย Net Zero Tourism ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การจัดการป่าชุมชน และโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อพ.สธ. ที่สามารถสนับสนุนการจัดหาวัตถุดิบพื้นบ้านและการอนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นเมือง อย่างไรก็ตาม ความท้าทายอยู่ที่การทำให้แนวทางเหล่านี้สามารถนำไปปฏิบัติจริง พร้อมทั้งมีระบบติดตามและการวัดผลที่ชัดเจน เพื่อให้ประเทศสามารถเดินหน้าไปสู่เป้าหมายคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์ภายในระยะเวลาที่กำหนด การพัฒนาเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการจึงต้องดำเนินการควบคู่กับการเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชน และการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชนอย่างยั่งยืน

References

- Abreu, L. A. d., Walkowski, M. d. C., Perinotto, A. R. C., & Fonseca, J. F. d. (2024). Community-based tourism and best practices with the sustainable development goals. *Administrative Sciences*, 14(2), 36. <https://doi.org/10.3390/admsci14020036>
- Asset World Corporation. (2023, October 10). *AWC partners with TAT and Mae Fah Luang Foundation to set a new benchmark for sustainable tourism, introducing “AWC Stay to Sustain” project, promoting Thailand as a global sustainable tourism destination.* <https://www.assetworldcorp-th.com>
- Booking.com. (2025). *2025 travel & sustainability report.* <https://news.booking.com/download/487ae9ae-97ef-4f66-b368-3b71787677b6/2025travelampsustainabilityreport-booking.com2.pdf>
- Boonchai, K. (2021). From community forest to citizen’s forest: Lessons and strategies learned from transitions to sustainable development of forest management. *Journal of Social Research and Review*, 42(1), 123–154. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/socialresearchjournal/article/view/255989>
- Carbon Pulse. (2025, August). *Thailand revamps voluntary carbon credit framework (T-VER v6).* <https://carbon-pulse.com>
- Chaiya, C. (2025). Empowering climate resilience: A people-centered exploration of Thailand's greenhouse gas emissions trading and sustainable environmental development through climate risk management in community forests. *Heliyon*, 11(2), e41844. [https://www.cell.com/heliyon/fulltext/S2405-8440\(25\)00224-5](https://www.cell.com/heliyon/fulltext/S2405-8440(25)00224-5)
- Chatkaewnapanon, Y., & Lee, T. J. (2022). Planning sustainable community-based tourism in the context of Thailand: Community, development, and the foresight tools. *Sustainability*, 14(12), 7413. <https://doi.org/10.3390/su14127413>
- Clean Air Task Force. (2025, May 15). *With new study and scorecard, scientists call for overhaul to forest carbon credit protocols.* <https://www.catf.us/2025/05/new-study-scorecard-scientists-call-overhaul-forest-carbon-credit-protocols/>
- Climate TRACE. (2025). *Global emissions inventory: Near real-time data on sectoral greenhouse gas emissions.* Climate TRACE. <https://climatetrace.org>
- Cao, R., Mo, Y., & Ma, J. (2023). Carbon footprint analysis of tourism life cycle: the case of Guilin from 2011 to 2022. *Sustainability*, 15(9), 7124. <https://doi.org/10.3390/su15097124>

- Do, V. P. (2025). Evaluating the role of authenticity and sustainability in shaping visitor experiences in farm-to-table agritourism. *Geo Journal of Tourism and Geosites*, 59(2), 650–660.
- Earth Journalism Network. (2024, June 3). *Evaluating carbon credits in Thai community forests: Issues of additionality and phantom credits*. Earth Journalism Network.
<https://earthjournalism.net/stories/evaluating-carbon-credits-in-thai-community-forests>
- El Chami, D., Santagata, R., Moretti, S., Moreschi, L., Del Borghi, A., & Gallo, M. (2023). A life cycle assessment to evaluate the environmental benefits of applying the circular economy model to the fertiliser sector. *Sustainability*, 15(21), 15468.
<https://doi.org/10.3390/su152115468>
- Guerrero-Moreno, M. A., & Oliveira-Junior, J. M. B. (2024). Approaches, trends, and gaps in community-based ecotourism. *Sustainability*, 16(7), 2639.
<https://doi.org/10.3390/su16072639>
- International Institute for Trade and Development (ITD). (2025, January 29). *Gastrainable tourism: a golden opportunity for ASEAN*. https://www.itd.or.th/itd-data-center/68_18
- Jambor, A., & Elias, B. A. (2024). Determinants of food security: A comprehensive analysis across East, South, and Southeast Asia. *Journal of Sustainability Research*, 6(2), e240030.
<https://doi.org/10.20900/jsr20240030>
- Khongswasdi, J. (2022). community forests as intangible cultural heritage and the community forest act of 2019. *The Journal of the Siam Society*, 110(1), 69–86. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/pub_jss/article/view/256323
- Kalapukdee, P. (2021). Guideline for sustainable management of community forest resources in Eastern region. *Law and Local Society Journal*, 5(1), 1–27. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/ljsj/article/view/245118>
- Mae Fah Luang Foundation. (2021). *Carbon credit from community forests for sustainability*. Mae Fah Luang Foundation under Royal Patronage. <https://www.maefahluang.org/en/domestic-program-08/>
- Nantavisit, N., Sathiankomsorakrai, T., Jawjit, W., & Chouykaew, T. (2023). Policy recommendations for carbon footprint reduction to enhance carbon neutral tourism in Krabi Province, Thailand. *International Journal of Multidisciplinary in Management and Tourism*, 7(2), 133–148. <https://doi.org/10.14456/ijmmt.2023.9>

- National Science and Technology Development Agency (NSTDA). (n.d.). *BCG model: Fostering sustainable development in Thai economy*. <https://www.nstda.or.th>
- National Science and Technology Development Agency (NSTDA). (2021). *Background – BCG Economy Model*. BCG Thailand. <https://www.bcg.in.th/>
- Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (ONEP). (2024). *State of Thailand's environment report 2024*. Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. <https://www.onep.go.th/publications-soe>
- RECOFTC. (2019). *Thailand's Community Forest Act (B.E. 2562) – Brief*. RECOFTC.
- Royal Forest Department. (2020). *Forest area of Thailand in 2020*. Ministry of Natural Resources and Environment. <https://forestinfo.forest.go.th/Content.aspx?id=10400>
- Royal Project for Plant Genetic Conservation (RSPG). (2017). *Proceedings of the 8th RSPG Academic Conference: Thai resources – abundant potential on display (29 November – 1 December 2017)*. Regional Learning Network Center, Chulalongkorn University, Saraburi, Thailand.
- Saengchan, P., Pengpae, S., & Mirasing, V. (2014). A model of sustainable management natural resource by community: A case study of Khaoraoteanthong. *Chandrakasem Rajabhat University Journal*, 20(39), 19–28. <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/crujournal/article/view/28827>
- Saensouk, P., Saensouk, S., Boonma, T., Hanchana, K., Rakarcha, S., Maknoi, C., Chanthavongsa, K., & Jitpromma, T. (2025). Ecological Analysis and Ethnobotanical Evaluation of Plants in Khanthararat Public Benefit Forest, Kantarawichai District, Thailand. *Forests*, 16(6), 1012. <https://doi.org/10.3390/f16061012>
- Stephenson, P. J., & Damerell, A. (2022). Bio economy and circular economy approaches need to enhance the focus on biodiversity to achieve sustainability. *Sustainability*, 14(17), 10643. <https://doi.org/10.3390/su141710643>
- S&P Global. (2023, March). *Thailand's tourism sector drives economic recovery*. <https://www.spglobal.com/marketintelligence/en/mi/research-analysis/thailands-tourism-sector-drives-economic-recovery-mar23.html>
- Sun, Y.-Y., Cadarso, M. Á., & Driml, S. (2020). Tourism carbon footprint inventories: A review of the environmentally extended input–output approach. *Annals of Tourism Research*, 82, 102928. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.102928>

- Sustainable Hospitality Alliance. (2024). *Global hotel decarbonisation report*. Sustainable Hospitality Alliance. <https://sustainablehospitalityalliance.org>
- Suwan-on, K., Thongtrachou, P., & Seethong, D. (2023). The sustainable participatory tourism management of Thung Hua Mueang community forest, Songkhla Province. *Journal of Social Science and Cultural*, 7(5), 61–74. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC/article/view/263940>
- TAT Newsroom. (2023, August 11). *TAT promotes low-carbon Amazing Organic Trip*. Tourism Authority of Thailand. <https://www.tatnews.org/2023/08/tat-promotes-low-carbon-amazing-organic-trip>
- Teampanpong, J., Da-ouli, N., Thiensongrusamee, P., Phongkieo, N. T., & Poonswad, P. (2024). Social determinants of success of community-based hornbill conservation in Thailand. *Global Ecology and Conservation*, 51, e02883. <https://doi.org/10.1016/j.gecco.2024.e02883>
- Thailand Greenhouse Gas Management Organization. (TGO). (n.d.). *Homepage and data dashboards*. <https://www.tgo.or.th>
- Thailand Greenhouse Gas Management Organization. (TGO). (n.d.). *T-VER methodologies—Forestry & agriculture (FOR/AGR)*. <https://www.tgo.or.th>
- Thangtong, W., & Jittaruttha, C. (2024). Participatory community forest management between government and civil society to lead to sustainability: Case study of Ban Pi Community Forest, Wiang Subdistrict, Chiang Kham District, Phayao Province and Ban Pong Community Forest, Ta Pha Mok Subdistrict, Long District, Phrae Province. *Journal of Modern Learning Development*, 9(5), 1–17. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/article/view/267017>
- Thongcharoen, P., Nillaor, P., & Boonsawang, W. (2024). Community forest management for community well-being following sustainable development guidelines: A case study of Ban Khuan Yung, Khun Thale Sub-district, Mueang Surat Thani District, Surat Thani Province. *Journal of Social Work and Social Administration*, 32(2), 43–85. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/swjournal/article/view/271959>
- The Government Public Relations Department. (2023). *A sustainable tourism trend responding to the BCG economic model*. <https://thailand.go.th>

- The United Nations and Global Compact Network Thailand. (2022). *Biodiversity capital: UN–GCNT join forces with private sector – GCNT Forum November 2022*. United Nations Thailand. <https://thailand.un.org/en/204076-%E2%80%9Cbiodiversity-capital%E2%80%9D-un-gcnt-join-forces-private-sector-gcnt-forum-2022-november>
- Tourism Authority of Thailand (TAT). (2021, September 30). *Thailand Trusted Report EP 33: BCG model and tourism*. TAT Newsroom. <https://www.tatnews.org/2021/09/thailand-trusted-report-ep-33-bcg-model-and-tourism/tatnews.org>
- Tourism Authority of Thailand (TAT). (2025, January 29). *3 factors influencing ‘Gastrainable Tourism’: Food tourism integrated with sustainability*. TAT Academy. <https://tatacademy.com>
- Tuyen, Q. D., Phan, C. N., Hieu, N. D., & Le Anh, T. (2025). How has community-based tourism evolved over three decades (1995–2025): A bibliometric and systematic literature review on evolution and future research directions. *Sustainable Development*. 1–24. <https://doi.org/10.1002/sd.70118>
- United Nations. (2023). *The sustainable development goals report 2023*. United Nations. Publications.
- UNWTO. (2024). *A tour around the world's gastronomy*. <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284426959>
- UNWTO & UNDP. (2017). *Tourism and the sustainable development goals – journey to 2030 (highlights)*. UNWTO.
- World Bank Group. (2025, July 3). *Thailand’s Digital Future Key to Boosting Growth*. World Bank Group. <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2025/07/03/thailand-s-digital-future-key-to-boosting-growth>
- World Tourism Organization (UNWTO). (2023a). *Tourism and SDGs: Guidelines for measurement and reporting*. UNWTO. <https://www.unwto.org/publications/tourism-sdgs-guidelines>
- World Tourism Organization (UNWTO). (2023b). *The global report on food tourism (Vol. 4)*. UNWTO. <https://www.unwto.org/gastronomy-wine-tourism>
- World Tourism Organization (UNWTO). (2025). *Tourism statistics: SDG indicators*. UNWTO. <https://www.unwto.org/tourism-statistics/sdg-indicators>
- World Travel & Tourism Council (WTTC). (2024). *Net zero roadmap for travel & tourism*. WTTC. <https://wttc.org>